

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Koulutuspolitiikka tarvitsee suuntaviivat pitkäjänteiselle kehittämiselle, joten selonteko on tästä syystä paikallaan. Selonteossa tulisi yksilökeskeisen osaamisen kehittämisen ohella keskittyä myös vahvasti elinkeinoelämän osaajatarpeisiin ja tätä kautta koko Suomen menestymiseen. Yksi keskeisimmistä yhteiskuntamme kilpailukykyelementeistä on osaaminen ja osaava työvoima. Koulutuspolitiikka on osaavan työvoiman saatavuuden kehittämisen työkalu. Koulutus-, elinkeino-, ja talouspolitiikka kulkevat käsi kädessä ja tämä tulisi näkyä selonteossa kirokkaasti.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Visiossa tulisi näkyä selkeästi se, että osaamistasoa ja yksilöiden työmarkkinakelpoisuutta voidaan nostaa myös syventämällä osaamista. Nyt visiossa korostuu liiaksi koulutusasteet ja tutkintojen merkitys. Osaamista ja osaamistasoa voidaan nostaa esimerkiksi vahvistamalla ammatillista osaamista: täydentämällä perusosaamista täydennyskoulutuksin, jatkokoulutuksin ja täsmä- ja lyhytkoulutuksin. Yksilökeskeisen osaamisen kehittämisen ohella visiossa tulisi näkyä vahvasti myös yritysten ja elinkeinoelämän osaajatarpeisiin vastaaminen.

Linjauksissa pitäisi huomioida nykyistä vahvemmin jo olemassa oleva työelämälähtöinen koulutus ja keskittyä sen toimintaedellytysten kehittämiseen ja vahvistamiseen. Kuten OECD on Suomea huomauttanut, tarjolla tulisi olla enemmän lyhytkestoista, työelämätarpeista lähtevää koulutusta. Lyhytkestoiselle, ei-tutkintoon johtavalle työelämälähtöiselle täsmäkoulutukselle on jo nyt tilausta ja tarve vain kasvaa, kun työelämä jatkuvasti muuttuu.

Osaamisen tarpeiden ennakointi on haastavaa ja sitä toki tulee tehdä jatkossakin. Jotta yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarpeisiin voidaan jatkossa vastata nykyistä osuvammin ja ketterämmin, ennakkoinnin ohella tulisi keskittyä joustaviin koulutuksen sekä osaamisen kehittämisen järjestämisen toimintatapoihin.

Osaamisen/osaajien ja työpaikkojen kohtaantohaastetta ei selonteossa käsitellä tarpeeksi. Selonteossa tulisi korostaa enemmän näkökulmaa, jossa tiivis oppilaitos-työelämäyhteistyö, joustava uudelleen kouluttautuminen ja jatkuva oppiminen ovat keskiössä. Aikuiset oppijat ja lähellä työelämää toimivat koulutuksenjärjestäjät, mm. yksityiset ammatilliset oppilaitokset tulisi näkyä selonteossa keskeisinä toimijoina.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

On tärkeää, että varhaiskasvatusta ja peruskoulusta saatua osaamista tuodaan esille, sillä varhais- ja perusaste luovat keskeisen pohjan oppimiselle jatkossa. Selonteossa tulisi kuitenkin linjata, että perusosaamisen tason tulee olla sellainen, että yksilöllä on mahdollisuus pärjätä toisen asteen koulutuksessa peruskoulun käytyään: nyt osaamisen tasoerot kantautuvat toiselle asteelle. Jotta yksilö voisi siirtyä perusasteelta toiselle asteelle, hänen tulisi saavuttaa tietty osaamisen taso. Tämä perustaso tulisi määritellä ja ottaa käyttöön, jotta jokaisella olisi aidosti mahdollisuus pärjätä opinnoissa jatkossa.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Ammatillinen koulutus/yksityiset koulutuksenjärjestäjät ja niiden tuottamat osaajat ovat keskeisessä asemassa Suomen menestymisen, osaamistason nostamisen ja osaavan työvoiman saatavuuden kannalta. Ammatillisessa koulutuksessa on valtavasti hyvää, ja näitä olemassa olevia rakenteita ja tapoja toimia tulee vahvistaa ja kehittää. Selonteossa tulisi nykyistä selkeämmin kuvata ammatillisen koulutuksen järjestämisen moninainen kirjo (yksityiset ja kunnalliset järjestäjät) ja tunnistaa niiden vahvuudet. Erityisesti yksityiset ammatilliset oppilaitokset toimivat lähellä elinkeinoelämää ja tarjoavat joustavaa osaamisen kehittämistä yritysten tarpeisiin. Yksityiset ammatilliset oppilaitokset ovat moninaisia toimijoita (pieniä ja suuria) ja osa on erikoistuneita tarjoamaan juuri jonkin alan koulutusta ja osaamista. Erikoistuneisuus takaa osaltaan koulutuksen laatua ja toisaalta se on edellytys tiettyjen toimialojen osaajien saatavuudelle. Osa yksityisistä oppilaitoksista tarjoaa sellaista osaamista ja koulutusta, jota muualta koulutusjärjestelmästä ei ole saatavilla. Niiden toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.

Laaja koulutuksen järjestäjäverkko tulee nähdä erityisesti jatkuvan oppimisen ja osaavan työvoiman turvaamisen väylänä: ei ole perusteita pienentää verkostoa, jolloin todennäköisesti samalla myös menetetään erikoistuneiden, lähellä työelämää toimivien pienten alojen erikoisosaamista. Laaja järjestäjäverkko ja osaamispalveluiden tarjonta ovat jatkuvan oppimisen käytännön toteutumisen kannalta ehdottomat. Yksityiset ammatilliset oppilaitokset ympäri Suomen ovat avainasemassa osaamispalveluiden tuottajina nyt ja tulevaisuudessa.

Selonteossa ei huomioida aikuisia ammatillisen koulutuksen oppijoita riittävällä tavalla ja tämä asia pitää korjata. Selonteossa korostuu tällä hetkellä perustutkinnon suorittajat ja nuorien koulutusväylät. Tästä johtuu, että selonteossa ei tuoda esille tarpeeksi keskeisiä osaamisen täydentämisen ja kehittämisen muotoja, kuten ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, täydennyskoulutusta, jatkokoulutusta ja täsmä- ja lyhytkoulutuksia. Näiden arvo tulee tunnistaa ja tunnustaa. Yksilöt hakevat näistä (täsmä)koulutuksista nimenomaan työmarkkinakelpoisuuden nostamista ja työelämässä tarvittavan osaamisensa syventämistä, jotta työssä on mahdollista menestyä ja pärjätä. Lähellekään aina ei tarvita korkeakoulutusta tai lisätutkintoja, jotta suomalaisten osaamisen taso nousee. Nyt selonteko korostaa liiaksi korkeakoulukelpoisuuden

hankkimista ja korkeakoulutusta Suomen osaamistason nostamisen kulmakiviksi. On valitettavaa, että selonteossa sivuutetaan näin myös työelämän tarpeita. Osaamistasoa nostetaan myös vahvasti sillä, että yhä suurempi osa suomalaista suorittaa lisäosaamista ammatillisen perustutkinnon päälle: yrityksissä tämä ammatillisen osaamisen syventämisen tärkeys on tunnustettu ja se vain korostuu tulevaisuudessa nopeastikin muuttuvan elinkeinoelämän tarpeiden mukaan. Oppilaitosten kykyä vastata joustavasti elinkeinoelämän tarpeisiin tulee vahvistaa.

Selonteossa ohitetaan yksi merkittävä toisen asteen toimija: yritysten yksityiset, erikoistuneet ammatilliset oppilaitokset, jotka tarjoavat osaamispalveluita suoraan elinkeinoelämän tarpeisiin. Osaamista ei usein ole muualta saatavilla, esimerkiksi lento- tai meriteollisuuteen. Yksityiset, yritysten ammatilliset oppilaitokset vastaavat toimialojen spesifeistäkin osaamistarpeista, uusien ja jo työssä olevien oppijoiden osaamisen kehittämisestä ja ne voivat hyödyntää yritysten infraa ja kalustoa oppimisympäristöinä joustavasti ja kustannustehokkaasti. Ne kantavat keskeisen vastuun jatkuvasta oppimisesta jo nyt. Jo työssä olevien osaamisen päivittäminen tulee yhä keskeisemmäksi, joten näiden yksityisten ammatillisten oppilaitosten toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa, ei heikentää - tai jopa uhata lopettaa. Koulutuspoliittisten linjausten ja toimien tulisi olla samansuuntaiset, ei ristiriidassa keskenään. Jatkossa tulee huolehtia, että asetettuihin päämääriin meneminen tapahtuu myös käytännössä. Esimerkiksi jatkuvassa oppimisen linjauksissa korostetaan perustellusti aikuisten osaamisen kehittämistä, myös muutoin kuin tutkintojen kautta. Täsmäkoulutuksen tapoja tulee siis edistää. Tällä hetkellä useilla yrityksillä on omia ammatillisia oppilaitoksia, joilla osalla on tutkinnonanto-oikeus, mutta joista suurin osa nimenomaan keskittyy työssä olevien oppimisen kehittämiseen ja yksilöiden työmarkkinakelpoisuuden ylläpitämiseen tutkintoa lyhyemmillä täsmäkoulutuksilla. Näistä oppilaitoksista suuri osa toimii tällä hetkellä määräaikaisella järjestämisluvalla, sillä järjestämislupien edellytykseksi on linjattu kokonaiset tutkinnot: Tämä ei ole jatkuvan oppimisen periaatteiden mukaista. Yksityiset yritysten omat oppilaitokset tulee tunnistaa ja tunnustaa osaksi koulutuksen järjestämisen verkostoa suomalaisessa koulutuspolitiikassa ja niiden toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.

Kaikki eivät tarvitse yhteisiä tutkinnon osia osaamistason nostamiseksi vaan yksilöiden osaamista ja työelämärelevanssia pitää lisätä ammatillista osaamista syventämällä ja luomalla henkilökohtaisia opintopolkuja tarpeen mukaan. Yhteisien tutkinnon osien lisääminen ammatillisen koulutuksen tutkintoihin on perusteltua sellaisille henkilöille, jotka tahtovat jatkaa esimerkiksi korkea-asteelle, ei kaikille.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Jatkuvan oppimisen kehittämisen kokonaisuudessa tulee korostua työelämälähtöinen, dynaaminen, elinkeinoelämän tarpeisiin vastaava koulutus ja osaamisen päivittäminen myös tutkintoa pienemmin kokonaisuus. Yksityiset, erikoistuneet ja työelämän rajapinnassa toimivat ammatilliset oppilaitokset tarjoavat näihin haasteisiin ratkaisuja.

Suomessa on monia erikoistuneita, yksityisiä ja elinkeinoelämän omia ammatillisia oppilaitoksia. Ne vastaavat jo tänä päivänä juuri jatkuvan oppimisen haasteeseen, sillä ne toimivat palveluntuottajina työelämän tarpeiden mukaan. Niissä tarjotaan laajasti mm. ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, muuta täydennyskoulutusta, ostopalveluina työelämälle tarjottavia lyhytkoulutuksia sekä täsmäkoulutuksia osaamisen syventämiseksi ja päivittämiseksi. Ne tarjoavat Suomen kasvun kannalta olennaista työelämälähtöistä, dynaamista koulutusta ja vastaavat monien alojen koulutustarjonnasta valtakunnallisesti ja alueittain. Yksityisten ammatillisen koulutuksenjärjestäjien toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa ja muistaa niiden merkitys jatkuvan oppimisen palvelun tuottajina. Nuori sukupolvi pienenee ja jo ammattinsa hankkineiden, työssä olevien koulutuksen ja osaamisen päivittämisen tarpeet korostuvat.

Yritysten ammatilliset oppilaitokset tarjoavat osaamispalveluita suoraan elinkeinoelämän tarpeisiin. Osaamista ei usein ole muualta saatavilla, esimerkiksi lento- tai meriteollisuuteen. Yritysten ammatilliset oppilaitokset vastaavat toimialojen spesifeistäkin osaamistarpeista, uusien ja jo työssä olevien oppijoiden osaamisen kehittämisestä ja ne voivat hyödyntää yritysten infraa ja kalustoa oppimisympäristöinä joustavasti ja kustannustehokkaasti. Ne kantavat keskeisen vastuun jatkuvasta oppimisesta jo nyt. Jo työssä olevien osaamisen päivittäminen tulee yhä keskeisemmäksi, joten näiden yksityisten ammatillisten oppilaitosten toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa, ei heikentää - tai jopa uhata lopettaa. Koulutuspoliittisten linjausten ja niistä johdettujen toimien tulisi olla samansuuntaiset, ei ristiriidassa keskenään. Jatkossa tulee huolehtia, että asetettuihin päämääriin päästään myös käytännössä. Esimerkiksi jatkuvassa oppimisen linjauksissa korostetaan perustellusti aikuisten osaamisen kehittämistä, myös muutoin kuin tutkintojen kautta. Täsmäkoulutuksen tapoja tulee siis edistää. Tällä hetkellä useilla yrityksillä on omia ammatillisia oppilaitoksia, joilla osalla on tutkinnonanto-oikeus, mutta joista suurin osa nimenomaan keskittyy työssä olevien oppimisen kehittämiseen ja yksilöiden työmarkkinakelpoisuuden ylläpitämiseen tutkintoa lyhyemmillä täsmäkoulutuksilla. Näistä oppilaitoksista suuri osa toimii tällä hetkellä määräaikaisella järjestämisluvalla, sillä järjestämislupien edellytykseksi on linjattu kokonaiset tutkinnot: Tämä ei ole jatkuvan oppimisen periaatteiden mukaista. Yksityiset yritysten omat oppilaitokset tulee tunnistaa ja tunnustaa osaksi koulutuksen järjestämisen verkostoa suomalaisessa koulutuspolitiikassa ja niiden toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Kielitaito on keskeinen maahanmuuttajien työllistymisessä koulutuksen jälkeen: suomen kielen osaamiseen ja kielten opettamiseen laajemmaltikin pitäisi panostaa reilusti nykyistä enemmän eri koulutusasteilla.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Jo työssä olevien osaamisen päivittäminen ja kehittäminen korostuvat jatkuvan oppimisen periaatteiden mukaisesti. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen palveluiden tuottajien verkostoa pitää kehittää ja niitä tarjoavien ammatillisten oppilaitosten toimintaa vahvistaa. Yksityiset, yritysten omat ammatilliset oppilaitokset tarjoavat osaamisen kehittämisen palveluita kustannustehokkaasti suoraan yritysten tarpeisiin, yksilöiden työmarkkinakelpoisuutta ja osaamista vahvistaen. Yksityiset, yritysten ammatilliset oppilaitokset tulee tunnistaa ja tunnustaa osaksi koulutuksen järjestämisen verkostoa suomalaisessa koulutuspolitiikassa jatkossakin ja niiden toimintaedellytykset turvata.

Koulutusjärjestelmän tulisi yksilöiden osaamisen kehittämisen ohella tukea myös yritysten osaajatarpeiden täyttymistä ja elinkeinoelämän tarpeita. Tämä näkökulma pitäisi näkyä selonteossa keskeisemmin, koska osaaminen ja osaajat on Suomen menestyksen edellytys.

Koriseva Soile
Elinkeinoelämän Oppilaitokset EOL ry